

С.Я. КІСЬ,

к.е.н, доцент, Івано-Франківський національно-технічний університет нафти і газу,
Г.Ф. БОДНАР,к.е.н, доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Х.Л. БОРУЦЬАК,студент, Національний технічний університет України «КПІ»,
П.А. КОСТЕНКО,

студент, Національний технічний університет України «КПІ»

Інтелектуалізація як основа забезпечення якості діяльності соціально-економічних систем

У статті розглянуто особливості функціонування соціально-економічних систем (СЕС) в умовах економіки знань. На основі графічного аналізу взаємозалежності якості діяльності та якості продукції визначено роль та місце інтелектуалізації в системі управління якістю. Уточнено поняття «інтелектуалізація праці» з врахуванням управлінської та виконавчої сфери діяльності людських ресурсів СЕС.

Ключові слова: соціально-економічні системи, інтелектуалізація, інтелектуалізація праці, система управління якістю, людські ресурси.

В статье рассмотрены особенности функционирования социально-экономических систем (СЭС) в условиях экономики знаний. На основе графического анализа взаимозависимости качества деятельности и качества продукции определены роль и место интеллектуализации в системе управления качеством. Уточнено понятие «интеллектуализация труда» с учетом управленческой и исполнительской сферы деятельности человеческих ресурсов СЭС.

Ключевые слова: социально-экономические системы, интеллектуализация, интеллектуализация труда, система управления качеством, человеческие ресурсы.

In the article the features of the operation of socio-economic systems (SES) in the knowledge economy. Based on graphical analysis of the interdependence of quality and quality the role and place of intellectualization quality management system. The concept of «intellectualization of labor» with regard to administrative and executive areas of human resources SES.

Постановка проблеми. Аналіз цілого ряду наукових, публіцистичних та навчально-методичних праць [1–7] дає підстави стверджувати, що XXI ст. стане століттям якості у всіх її проявах – якості продукції та послуг, якості праці та технологій, якості навколишнього середовища, якості освіти, а також якості життя в цілому. Якісні перетворення охоплюють економіку практично всіх країн світу, регіонів, галузей, окремих підприємств, які є складними та динамічними соціально-економічними системами (СЕС), у межах яких відбуваються процеси виробництва, розподілу, обміну й спо-

живання матеріальних та інших благ. Найхарактернішою рисою сучасних ринкових відносин є нестабільність та передбачуваність господарського розвитку соціально-економічних систем будь-якого рівня. Тому достатньо гостро постає проблема можливостей їх систем управління забезпечити адаптацію СЕС до нових умов господарювання, задовольнити постійно зростаючі вимоги та потреби споживачів до якості товарів та послуг. Якщо в умовах індустріального розвитку основна частка витрат на забезпечення якості припадала на фізичну працю, стандартизацію та контроль, перехід до постіндустріального суспільства змушує СЕС різного рівня пристосовуватися до нових, доволі незвичних умов, в яких проблема якості не може бути вирішена без участі вчених, інженерів, менеджерів. Як зазначено в [8, с. 52], «...наприкінці XX століття людство почало переорієнтуватися на новий, інтелектуально-інформаційний шлях розвитку, формувати економіку знань...», в умовах якої, на наш погляд, головним джерелом формування якості стають знання, інтелект. У знанієвомісткій економіці якість забезпечується шляхом продукування нових ідей, прийняття нестандартних управлінських рішень, використання передових технологій. В цьому контексті значної актуальності набуває проблема дослідження впливу інтелекту та можливостей його використання на якісні параметри функціонування СЕС.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. На сучасному етапі розвитку вітчизняного господарського комплексу проблеми якості, яким присвячено чимало вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень [9–16], частково вирішуються через активне запровадження на мікро-, мезо- та макrorівні систем управління якістю (СУЯ), які цілком адекватно можна вважати інтегрованими механізмами управління, дія яких спрямована на досягнення визначених цілей щодо якості та орієнтована як на мінімізацію всіх видів витрат, так і на узгоджене функціонування структурних елементів СЕС. Переважна більшість дослідників акцентує увагу на розробці нових підходів до управління якістю, які передбачають, що кінцева якість продукції є наслідком дії багатьох факторів – якості персоналу, якості організації виробництва, якості техніки та технології, якості управління, конструкторських розробок та інше. При цьому залишають-

ся поза увагою фактори, які виходять за межі технології та стандартів і характеризують будь-яку СЕС як організацію в межах якої повинні відбуватись процеси нагромадження та використання інтелектуального капіталу – головного чинника економічного зростання в умовах економіки знань [8].

Дослідженню проблем формування інтелектуального капіталу СЕС різного рівня, теоретичного обґрунтування та забезпечення процесів інтелектуалізації економічної діяльності присвячено наукові праці цілого ряду вітчизняних вчених [17–20]. Зокрема, в [17] обґрунтовано напрями впливу інтелектуалізації на економічні процеси та визначено, що «...основною довгостроковою конкурентною перевагою є створені ресурси високого рівня спеціалізації...» [17, с. 51], під якими автор розуміє кваліфікованих працівників. Про «...розвиток людського капіталу як чинника зміцнення конкурентоспроможності і пріоритет соціально-економічного розвитку держави» йдеться в [18], а наукове дослідження авторів [19] присвячено ідентифікації теоретичної сутності інтелектуального капіталу «...як необхідної передумови ефективного функціонування і оновлення виробництва».

Незважаючи на вагомий внесок у вирішення фундаментальних та прикладних проблем інтелектуалізації різних сфер та рівнів діяльності СЕС, який зробили та продовжують примножувати такі вітчизняні науковці, як О.Б. Бутнік–Сіверський, В.К. Врублевський, О.А. Грیشнова, В.М. Геєць, О.В. Кендюхов, В.П. Петренко, В.П. Соловійов, А.А. Чухно та інші, вважаємо, що низка завдань, які пов'язані з використанням інтелектуалізації в процесах управління якістю діяльності СЕС розроблені не досить повно та вимагають уточнення та розвитку. До них, зокрема, можна віднести: характеристика змісту поняття «інтелектуалізація праці» з позиції формування якості людських ресурсів СЕС, обґрунтування необхідності та пошук можливостей поєднання процесів інтелектуалізації та системи управління якістю в межах СЕС, розробка та доповнення науково обґрунтованих підходів до моделювання якості діяльності СЕС на основі інтелектуалізації.

Відповідно до виділених вище невирішених завдань **метою статті** є уточнення поняття «інтелектуалізація праці»

з врахуванням управлінської та виконавчої сфери діяльності людських ресурсів СЕС, а також пошук шляхів використання інтелектуалізації як засобу забезпечення якості діяльності СЕС в умовах знанієвоорієнтованої економіки.

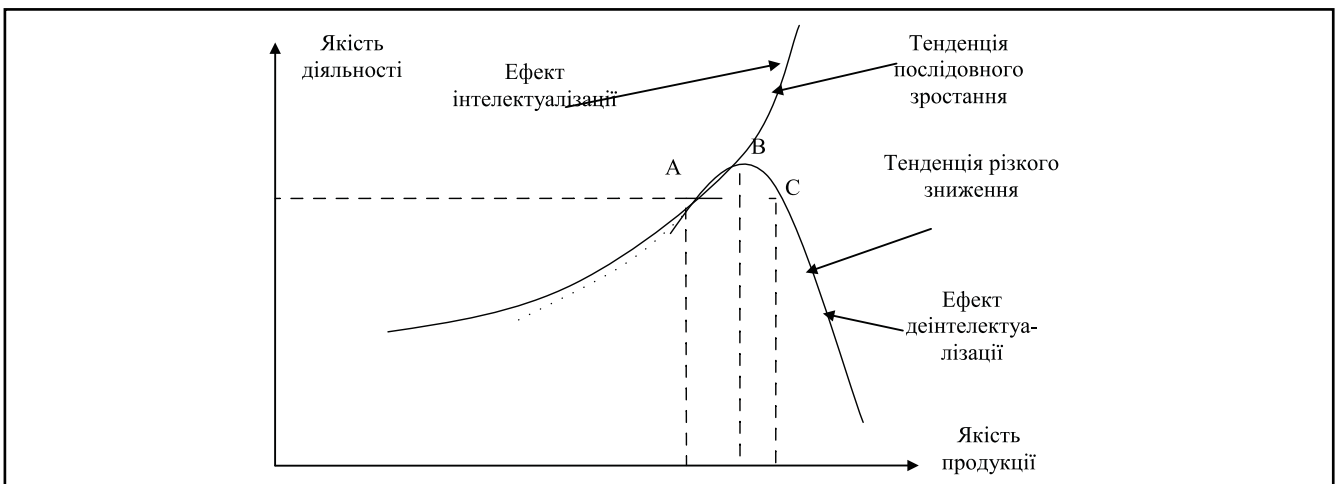
Виклад основного матеріалу. Наведені нами результати окремих досліджень, які стосуються проблем якості діяльності СЕС та процесів інтелектуалізації підтвердили, що їх вирішення неможливе без врахування людського фактора і в умовах економіки знань повинно відбуватись на основі поєднання процесів управління якістю та інтелектуалізації.

Ефективність використання людського чинника в управлінні якістю знаходить своє підтвердження в досвіді економіки Японії і підтверджується тезою, згідно з якою японські фірми «...використовуючи аналогічні технології, обладнання, сировину як в Європі і США, досягають більш високого рівня якості...» та головною умовою успішності цього процесу – «...якість роблять не верстати, а люди» [21, с. 20].

Для ілюстрації необхідності та важливості інтелектуалізації як чинника, що забезпечує якість діяльності СЕС, доцільно здійснити реінтерпретацію функціонального взаємозв'язку між якістю продукції та якістю діяльності підприємства (див. рис.), який вдало продемонстровано в роботі [22].

Аналіз вище приведеної взаємозалежності з погляду переорієнтації традиційних підходів до управління якістю, з врахуванням можливостей та наслідків процесів інтелектуалізації, дає можливість сформулювати певні висновки та припущення.

З рисунку видно, що на проміжку до точки А якість діяльності підприємства та якість продукції мають тенденцію до взаємного зростання. Можна стверджувати, що розвиток СЕС на цьому етапі гарантований високим рівнем контролю якості продукції та послуг, який забезпечує впроваджена СУЯ. Не заперечуючи ефективності сучасних СУЯ, принципи та методи яких є універсальними і не залежать від рівня, розміру та галузі діяльності, слід констатувати, що їх впровадження у практику функціонування вітчизняних СЕС носить атрибутивний характер. Підприємства, установи, організації, органи державної влади, розробляючи та впроваджуючи

Графік взаємозалежності якості діяльності та якості продукції на основі інтелектуалізації

СУЯ, орієнтуються на кінцеву якість продукції чи послуг, яка забезпечена стандартизованими підходами до виконання робіт. Тобто якість розглядається як характеристика продукції або виконання певних робіт в межах визначених процесів. Такий підхід, на нашу думку, не враховує цілий комплекс відповідних характеристик, які відображають функціонування і розвиток СЕС в умовах економіки знань, підвалинами якої за визначенням А.С. Гальчинського [23] є не репродуктивна, а творча праця, яка не піддається стандартизації і пов'язана із самозбагаченням особистості шляхом створення нових ідей і нарощування знань. Зважаючи на поширене в науковій літературі визначення інтелектуалізації праці як зростання частки розумової праці в суспільному виробництві та беручи до уваги багатфакторність впливу на якість діяльності СЕС, можна стверджувати, що проміжок до точки А ілюструє підготовчий етап процесів інтелектуалізації, на якому якісні зміни та управління ними домінують над кількісними. На нашу думку, такі зміни, в першу чергу повинні стосуватись людського капіталу СЕС, складовою якого більшість дослідників вважає інтелектуальний капітал. На цьому етапі яскраво вираженою тенденцією повинно стати зростання кількості управлінського та виконавчого штату працівників, а підвищення якості їх підготовки. Незаперечним є те, що в умовах економіки знань головною продуктивною силою є людина, яка вихована не за заздалегідь визначеними параметрами, а тяжіє до творчого сприйняття та аналізу процесів, які відбуваються в межах соціально-економічної системи. Така людина стає не тільки споживачем нових знань, навичок та ідей, а є їх активним генератором, тобто людиною з ноосферним мисленням, зміст якого, відповідно до концепції українського вченого В. Вернадського полягає в тому, що, впливаючи на природу, змінюючи біосферу, слід діяти особливо раціонально, думаючи не про сьогоднішні вигоди, а про майбутні наслідки [24]. Одним із шляхів реалізації ноосферного вчення на рівні функціонування окремо взятої СЕС, а також підготовкою до якісних змін на засадах інтелектуалізації, на нашу думку, слід вважати перманентне оновлення інтелектуального капіталу через освіту, самоосвіту, професійну підготовку та перепідготовку. Важлива роль у цьому процесі відводиться управлінському персоналу СЕС, який повинен бути свідомий того, що реальне, а не формальне зростання якості персоналу поступово приведе до збільшення інтелектуальних фондів СЕС, які в порівнянні з матеріальними ресурсами і фінансовим капіталом мають значну вищу цінність. У цьому контексті достатньо гостро постає проблема якості самого управління, тобто здатності представників управлінського корпусу СЕС приймати рішення, які будуть, з одного боку, адекватні умовам економіки знань, а з іншого – сприятимуть формуванню передумов до зростання якості діяльності на основі якості людських ресурсів. Частково вирішення цієї проблеми було запропоноване автором у [25]. Зокрема, в науковому дослідженні доведено, що якість діяльності СЕС

доцільно розглядати з позиції формування якісних характеристик трьох складових: управління, виконання та техніки і технології. В той же час, на думку автора, якісне управління та виконання – це насамперед професійна підготовка та інноваційна здатність персоналу, його готовність до неперервного навчання і саморозвитку, продуктивність праці, рівень мотивації на високоефективну та результативну роботу, готовність до постійних змін в СЕС, рівень відданості інтересам СЕС та інше. Якість техніки та технології, яка використовується в межах СЕС, запропоновано визначати за такими характеристиками, як: рівень використання СЕС вітчизняних і закордонних технічних засобів, технологій та технічного обладнання, використання комп'ютерних та інформаційних технологій, застосування власних та запозичених навчально-методичних розробок, творчих ідей, наукових відкриттів.

Адаптуючи наведений вище підхід до особливостей та тенденцій функціонування СЕС у координатах «якість діяльності–якість продукції», необхідно відзначити, що формування якісних характеристик за трьома складовими можна вважати необхідною умовою, яка забезпечує рух будь-якого соціально-економічного утворення від точки А в напрямку одночасного зростання якості діяльності та якості продукції. Тобто точку А на рисунку можна вважати точкою, в якій необхідні зміни пріоритетів в системі управління якістю для збереження позитивних тенденцій розвитку СЕС. Від орієнтації на якість продукції необхідно переходити до орієнтації на якість діяльності, а соціально-економічна система як складне та динамічне утворення повинна формувати таку СУЯ, яка буде відповідати передумовам та принципам організації, що навчається. Основною відмінністю, на думку П. Сенджа, організації, що навчається від традиційних є те, що остання «...постійно розширює свої здатності створювати власне майбутнє» [26, с. 33], адже на відміну від традиційного «адаптивного навчання» для такої організації характерним є «творче навчання», яке підвищує наш творчий потенціал.

Точка В на рисунку демонструє втрачені можливості СЕС в напрямі зростання якості продукції та свідчить про початок зниження якості діяльності за рахунок того, що СУЯ не зазнала системних якісних змін, а якість у процесах управління діяльністю СЕС продовжує розглядатися як засіб досягнення визначених цілей (кількісних показників).

У сучасних умовах найбільш розповсюдженим підходом до управління більшістю вітчизняних підприємств, установ та організацій є концепція менеджменту якості, тобто застосування принципів загального менеджменту якості (TQM), а також вимог міжнародних стандартів ISO серії 9001, на основі яких у 2009 році було затверджено Національний стандарт України системи управління якістю (ДСТУ 9001:2009). Системи TQM методологічно характеризують через набір концепцій, серед яких найчастіше використовуваними у сучасній літературі та практиці є такі, як: система якості (Quality System); система менеджменту, що базується на управлінні

якістю (Quality Driven Management System); забезпечення якості (Quality Assurance); всезагальний виробничий менеджмент (Total Manufacturing Management); система управління виробничим середовищем (Environmental Management System); всезагальне забезпечення виробництва (Total Manufacturing Assurance); інтегрований менеджмент процесів (Integrated Process Management); повне (наскрізне, тотальне) управління якістю та продуктивністю (Total Quality and Productivity Management) та інші. Незважаючи на те, що згадані вище концепції всесторонньо охоплюють діяльність будь-якої СЕС, на нашу думку, в умовах економіки знань вони не здатні забезпечити ефективне використання людського, матеріально-технічного, інформаційного, фінансового потенціалу тільки при правильному розумінні та одноментному втіленні на практиці принципів та стандартів якості. Успішне впровадження та реалізація TQM вимагає відповідних психологічних та поведінкових трансформацій у середовищі персоналу СЕС як управлінського, так і виконавчого, а також зміни підходів до техніко-технологічного забезпечення виробничих процесів. Зокрема, для ефективної реалізації концепцій якості, виконавчий персонал СЕС має бути готовим до постійного пошуку можливостей вдосконалення як власної діяльності, так і діяльності СЕС в цілому. З іншого боку, характерною рисою управлінського персоналу СЕС повинна стати його готовність як психологічна, так і професійна, вислухати та підтримати ті пропозиції, які спрямовані на вдосконалення якості діяльності. У реалізації своїх функціональних обов'язків персонал СЕС, на нашу думку, повинен відмовитись від філософії пасивного виконання і перейти до праці, яка базується на використанні знань, інтелекту, творчому пошуку та втіленню нових ідей та підходів до організації якості діяльності СЕС. Такі зміни, на наш погляд, не можуть бути досягнуті одним наказом, розпорядженням чи іншим нормативним актом, а вимагають тривалої та кропіткої роботи, спрямованої на інтелектуалізацію, яку в [27] було запропоновано розуміти як «...процес поступового підвищення інтелектуального рівня людського капіталу на основі синтезу інформації, загальних і професійних знань, умінь і навичок окремого індивіда, що відбувається задля забезпечення відповідності сучасним умовам господарювання та отримання соціально-економічного ефекту. Результатом процесу інтелектуалізації праці виступають створення, формування і нагромадження людського та інтелектуального капіталу, які визначають ефективність будь-якої діяльності». Зважаючи на сформульовані вище умови досягнення СЕС високого рівня якості діяльності та необхідність пошуку обґрунтування тенденцій, представлених на рисунку, вважаємо за необхідне розглядати процес інтелектуалізації в таких напрямках, як: інтелектуалізація виконавської праці, інтелектуалізація управлінської праці та інтелектуалізація виробничих процесів. Беручи до уваги поширені в науковій літературі трактування поняття «інтелектуалізація праці», на наш погляд, подану дефініцію доцільно уточнити таким чином: інтелектуалізація вико-

навської праці – це процес зростання ролі та ваги розумової праці виконавчого персоналу СЕС на основі формування, використання та покращення його якісних характеристик. Своєю чергою, під інтелектуалізацією управлінської праці, оригінальні концепційні якої було запропоновано в [28], слід розуміти зростання ролі та ваги в системах управління якістю СЕС інтелектоорієнтованих технологій управління персоналом та виробничими процесами, використання яких залежить від якості керівника, його готовності та вміння генерувати якісні інтелектуальні продукти – управлінські рішення. Такий підхід дозволить підвищити ефективність практичної реалізації СУЯ (ефект інтелектуалізації) та досягти постійно зростаючого рівня якості продукції та якості діяльності.

Висновки

Проілюстрований на рисунку ефект системності свідчить про те, що економічне зростання в СЕС гарантоване насамперед якістю діяльності, яка формує передумови зростання якості продукції. При цьому якість діяльності – це не тільки продуктивність праці персоналу. Насамперед, це формування потенціалу якості на основі інтелектуалізації.

Попередніми узагальненими рекомендаціями з підвищення якості діяльності СЕС, які передбачають інтелектуалізацію людської діяльності та потребують подальших конкретизованих науково-практичних досліджень можуть стати: освоєння та використання управлінським персоналом СЕС на всіх рівнях реалізації положень СУЯ інформаційних та управлінських технологій, що охоплюють обробку і передачу даних, програмування, штучний інтелект, а також володіння керівним персоналом такими управлінськими технологіями як «управління змінами» (Change Management), «управління бізнес-процесами» (Business Process Management), «контролінг бізнес-процесів» (Controlling Business Process), «удосконалення бізнес-процесів» (Business Process Improvement) та інші; підвищення рівня освіченості, професіоналізму та високої кваліфікації виконавчого персоналу СЕС у вирішенні виробничих та організаційних питань, шляхом розробки та запровадження навчальних програм та стимулювання інтелектуальної активності.

Перспективою подальших наукових розвідок у даному напрямку можна вважати необхідність розробки та обґрунтування підходів до інтелектуалізації систем управління якістю, формуванням на цій основі концепції інтелектуалізованої системи управління якістю (ІСУЯ).

Список використаних джерел

1. Шаповал М.І. Менеджмент якості: навч. посібник / М.І. Шаповал. – Київ, 2007. – 471 с.
2. Момот О.І. Менеджмент якості та елементи системи якості / О.І. Момот // Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 368 с.
3. Багаутдинова Н.К. Формирование системы менеджмента качества / Н.К. Багаутдинова // Проблемы теории и практики управления. – 2006. – №1. – С. 17–21.

4. Томас В. Якість економічного зростання: пер. з англ. / В. Томас, М. Дайламі, А. Дарешвар (та ін.). – К.: «Основи», 2002. – 350 с.
5. Йосіо Кондо. Управление качеством в масштабах компании: становление и этапы развития: пер. с англ. Е.П. Маркова, к.т.н. И.Н. Рыбаков, научное редактирование к.т.н. А.В. Глазунов, д.т.н. В.А. Лapidус, к.т.н. М.Е. Серов / Кондо Йосіо. – Нижний Новгород, СМЦ «Приоритет», 2002. – 252 с.
6. П'ять найбільш конкурентоспроможних країн // Контракти. – №47. – 2007. – С. 94.
7. ДСТУ ISO 9000–2001. Системи управління якістю. Основні положення та словник. – К.: Держстандарт України, 2001. – 28 с.
8. Поплавська Ж. Інтелектуальний капітал економіки знань / Ж. Поплавська, В. Поплавський // Вісник НАН України. – 2007. – №2. – С. 52–62.
9. Харрингтон Дж. Управление качеством в американских корпорациях / Харрингтон Дж. – М.: «Экономика», 1990. – 375 с.
10. Gabor A. The Man Who Discovered Quality. New York: Times Books, 1990. – 326 p.
11. Izuka. Quality management in Japanese industry // General view. Private communication of Prof. H. Tsubaki from Tokyo, Japan. 1999.
12. Нив Г.Р. Пространство доктора Деминга. Книга 1: пер. с англ. / Г.Р. Нив. – Тольятти: Городской общественный фонд «Развитие через качество», 1998. – 336 с.
13. Пархоменко В.М. Еволюція систем управління якістю: діалектичний підхід / Вісник Житомирського державного технологічного університету. №1 (51). – 2010 [Електрон. ресурс] / В.М. Пархоменко // – Режим доступу: [http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/visnik/econom/1_51/19.pdf].
14. Лосюк Л. Основні тенденції розвитку сучасних концепцій СУЯ / Л. Лосюк // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2009. – №4. – С. 3–9.
15. Інноваційна модель системи управління якістю на основі ISO 9004:2009 [] / В. Новіков // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2011. – №1. – С. 57–59.
16. Вікторов В. Г. Проблема управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз) [Електрон. ресурс] / В.Г. Вікторов // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури – 2006. – №52. – Режим доступу до журн.: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_52/Viktorov.htm]
17. Другов О.О. Інтелектуалізація як фактор забезпечення економічного зростання в Україні / О.О. Другов // Економічний форум. – 2012. – №2. – С. 50–56.
18. Гук Н.А. Посилення інтелектуалізації праці та тенденції її структурних зрушень в Україні / Н.А. Гук // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №2 (116). – С. 125–130.
19. Кривошей В. Інтелектуалізація праці як чинник стійкого економічного зростання / В. Кривошей, Д.Грек // Економічний аналіз. – 2009. Випуск 4. – С. 46–48.
20. Грішнова О.А. Інтелектуалізація праці: українські проблеми на тлі світових тенденцій / О. А. Грішнова // Україна: аспекти праці. – 2000. – №7. – С. 24–27.
21. Исикава Каору. Японские методы управления качеством: сокр. пер. с яп. / Каору Исикава. – М.: Экономика, 1988. – 215 с.
22. Коротков Э.М. Концепция менеджмента: учебное пособие / Э.М. Коротков. – М.: «Дека», 1996. – 301 с.
23. А.С. Гальчинський. Трансринкові трансформації / А.С. Гальчинський // Економічна теорія. – 2007. – №1. – С. 3–12.
24. Вернадский В. И. О коренном материально-энергетическом живых и косных естественных тел биосферы. В кн. Владимир Вернадский. – М.: Современник, 1993. – С. 425–461.
25. Кісь С. Управління економічною безпекою підприємств нафтогазового комплексу: дис...канд. екон. Наук: 08.00.04/ Кісь Святослав Ярославович. – Івано-Франківськ, 2010. – 245 с.
26. Baines A., Exploiting Organisational Knowledge in the Learning Organisation, Work Study 1997, nr 6.
27. Маркова Н.С. Теоретико-методичні основи формування й розвитку інтелектуального капіталу. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Харків. – 2005. – 20 с.
28. Швидкий Е. Інтелектуалізація управління нафтогазовими підприємствами: дис...канд. екон. Наук: 08.00.04/ Швидкий Е.А. – Івано-Франківськ., 2010. – 207 с.

УДК: 330.101.2

С.Ю. ПАХОМОВ,
д.е.н., професор, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Формування і роль інституціонального середовища

У роботі проведено аналіз основних концептуальних підходів до інституціональних реформ у перехідний період.

Ключові слова: перехідна економіка, інституційні реформи, стратегії економічного зростання.

В работе проанализированы основные концептуальные подходы к институциональным реформам в переходный период.

Ключевые слова: переходная экономика, институциональные реформы, стратегии экономического роста.

In work the basic conceptual approaches to institutional reforms in a transition period are analysed.

Keywords: transitive economy, institutional reforms, strategy of economic growth.